

Bırakın Kemikler Konuşsun

BUNDAN 60 yıl önce FBI, aynı caddeye taşındığında Smithsonian antropologları suçların çözülmesine yardım geleneğini başlattı.

Bir perşembe, Douglas Owsley dikkatini ofisinde yerde duran mukavva kutuya verdiğinde vakit öğleni geçmişti. Kutuyu masa kenarına itti ve kapağını açtı. Buruşmuş beyaz kağıtlara ve bir örtünün altında duran balmumuna benzer kahverengi kafatasına ulaştı.

İskeletin kemiklerini teker teker masanın üstüne çıkardı. Kafatasını elinde evirip çevirirken "Kalın bir alın, büyük kulak arkası kemikleri, biçimli bir ense." diye mırıldanıyordu. "Dar burun delikleri, belirgin burun kemiği. Kesin olarak beyaz ve erkek." Ancak bu tip bir bilgiyi ortaya çıkarmak bir antropolog için çok vakit almaz. Bir tıp uzmanı, adamın eşgali çıkartmış. Patoloğun Owsley'den istediği, bir bakımevindeyken kaybolan bu adamın herhangi bir yarasının olup olmadığı. Kemikler evin yakınında ağaçlık bir bölgede bulunmuş. Adamın dolaşırken yolunu şaşırıp kaybolduğu düşünülüyor. Ya da gerçekten öyle mi?

Douglas Owsley, Milli Doğa Tarihi Müzesi'nde adli antropolog olarak çalışıyor. Ülkedeki polis şubeleri ve tıp uzmanları sürekli olarak Owsley'nin hizmetlerinden yararlanıyorlar. Kemikler buluyorlar ve kime ait olduğunu, neler olup bittiğini öğrenmek istiyorlar.

Şehirlerdeki cesetler çürümeye başlamadan önce bulunabildikleri için, davaların çoğu kırsal alanlardan geliyor. Köpekler birçok cesedin bulunmasına yardımcı oluyorlar. Aynı şekilde avcılar ve yol kenarında dinlenmek için duran sürücüler ormanlık alanlarda cesetler buluyorlar.

Owsley müzenin üçüncü katındaki odalardan birinde çalışıyor. Kapının di-

şında koridor boyunca 4 m yüksekliğinde çekmeceler sıralı. Burada 30 000 insanın iskeleti dikkatlice dizilmiş ve listelenmiş. Owsley bazen hiç zaman yitirmeden bir davayı çözebiliyor.

Polis memuru: Bu bir insan mı?

Owsley: Hayır, bir domuz.

Polis memuru: Teşekkürler. Hoşçakalın.

Çoğunlukla soruşturmanın bitmesi haftaları hatta ayları buluyor. Owsley geçenlerde kız arkadaşının ölümüyle ilgisi olmadığını söyleyen bir polis memurunun davasını çözmüş. Araştırmacılar polisin kamyonetinin arkasında, yerde kalem ucu büyüklüğünde kemik kırıntıları bulmuşlar. Owsley bu parçaları sterozom mikroskop altında inceledikten sonra, ölüm anında ya da o saatlerde kafatası parçalanmış birine ait olduğunu belirlemiş. Parçalar üzerinde çok yakından ateş edildiğini gösteren kurum, kurşun ve kan izleri bulmuş. "Adamın yakalanmasına kemik kırıntıları üzerindeki kan izleri yardım etti." diyor Owsley. "Bakımevi adamı" el kemikleri bir yığın, ayak kemikleri başka bir yığın oluşturacak şekilde masa üzerinde yatıyor. Owsley 12 sağ, 11 sol olmak üzere kaburga kemiklerini ayırıyor. Daha sonra, bacak ve kol kemiklerine bakarak adamın boyunu hesaplıyor, yapısı hakkında fikir sahibi olmak için kasların kemiklere bağlandığı noktalara bakıyor. Yaratıcı bir adli antropolog, parmak kemiklerine bağlanan kasların bıraktığı kabank çizgilere bakarak, bu kime ait olduğu bilinmeyen iskeletin bir zamanlar flüt çalıp çalmadığını anlayabilir; fakat böyle bir bilgiyi rapora dahil etmez. Yılda 40 davaya bakan ve aynı zamanda George Washington Üniversitesi'nde öğretim görevlisi olan Douglas Ubelaker ve Owsley'in parolaları, "Bırakın kemikler sizinle konuşsun." Birer bilim adamı olarak yalnız eldeki ka-

nıtlara dayanarak sonuca varıyorlar. Ubelaker, hiç hata yapıp yapmadığı sorusuna "Elde bulunan kanıtları dikkate alarak yasal bir davada hata yaptığımı hiç hatırlamıyorum." diye cevaplıyor. "Raporda hata yapmamalısınız. Ben 37 yaşında birinin iskeleti şeklindeki kesin bir yargı yerine, %90'lık bir olasılıkla 30 ile 38 yaşlarında biri derim."

60 yıl önce cinayetlerin çözülmesi için antropolojinin kullanıldığı görülmemiştir. Yasa uygulayıcı kurumlar iskeletlerin alışıldık adli araştırmalarda bulunmayan ipuçları taşıdıklarını bilmiyorlardı ve antropologlar da polisin işine karışmakta isteksizdiler.

Bugün, adli antropoloji kabul edilmiş bir bilim dalı. Smithsonian'da adli antropoloji 1930'larda başladı. 1903'ten 1943'e kadar Fiziksel Antropoloji Bölümü'nde yönetici olarak çalışan Ales Hrdlicka ilişkiyi biçimlendirdi ve 1942'de Hrdlicka'nın öğrencisi ve ondan sonra yönetici olacak olan T. Dole Stewart düzenli olarak FBI için çalışmaya başladı. Stewart 1950'lerde Kore'de ölenlerin tanımlanmasına yardım etti. Diğer Smithsonian bilim adamları da adli görevler alıyorlar. Adli jeoloji ve böcek bilimi uygulayıcıları da var. Bir böcek bilimci kurbanın üstündeki böceklerden ne kadar zamandır ölü olduğunu anlayabiliyor.

Adli antropoloji şimdi bile bilimsel topluluklar tarafından çok onay almıyor. "Bazı antropologlar hâlâ olayın araştırmaya bağlı olmaktan çok teknik olduğunu iddia ediyorlar." diyor Owsley öfkeli "fakat araştırmaya dayalı! Hesaplamadan elde ettiğimiz bilgiler eski iskeletler üzerindeki işimizi ilerletiyor. İç savaş kazılarında bakıyoruz. Beyazlara karşı zenciler, gençlere karşı yaşlılar, kentliye karşı köylü, zengine karşı fakir ve bunlara ba-

karak zaman içindeki hastalık değişimlerini görüyoruz. Sadece kemik kanserinin değil meme kanserinin de kemikleri deldiğini görüyoruz. Şimdi kemik patolojisinin yardımı ile 6000 yıl boyunca kızilderillilerin savaşlarının evrimini izleyebiliriz.”

Owsley ve Ubelaker yasal davalardan zevk alsalar da tarihi çalışmaları daha çok seviyorlar. Tarih öncesi kemikleri incelerken antropologlar, bir adamın leğen kemiğinin neden kırıldığı ya da neden köpeğiyle gömüldüğü gibi bireysel sorular yerine topluluklara zaman ve mekân içinde neler olduğuyla ilgileniyorlar; ne yediler, nerede ve nasıl yaşadılar, hangi hastalıklardan etkilendiler, tarımla yerleşik hayata geçtiklerinde beklentileri nasıl değişti.

Bazen müzenin antropoloji bölümünde hayal ürünü şeyler gerçekleşebiliyor. En çok satan cinayet romanı yazarı Patricia Cornwell “All that Remains” adlı romanı üzerinde çalışırken Ubelaker’a danışmış. Cornwell parmak kemiği üzerindeki kesik izlerinin nasıl olduğunu çıkarabilmek için bir gününü Ubelaker’la zedelenmiş kemik parçalarına bakarak geçirmiş. “Eroin” adlı kitabında bir tıp uzmanı olan Kay Scarpetta kurbanın kendisini savunmaya çalıştığı sırada kemiğin kesildiğini anlıyor. Dr. Alex Vessey karakterini de Ubelaker’dan esinlenerek yaratıyor.

“Bakımevi adamı” saatler sonunda hâlâ masa üstünde duruyor. Kemikler hoş olmayan bir şekilde yağlı gibi gözüküyor. Üstleri kurumuş doku parçaları ve balmumu gibi açık kahverengi bir maddeyle nemli ortamlarda bulunan yağ çürümesinin yan ürünü olan bir maddeyle kaplı. Owsley, şimdi mukavva kutudaki diğer şeylere bakıyor: kurşunlar, yüzükler, belgeler ve bir ayakkabı. Bir tavşan kemiği dışında diğerleri insana ait. Öldükten sonra vücudu etkileyen kanıtlar arıyor. Bu tip kanıtlar ceset taraça altında yatarken oluşan otlasma, nehre atıldığı-

da kemik kırıkları üzerinde alüvyonlar oluşması ya da nehrin dibinde sürüklenirken omurlar üstüne yerleşen salyangoz kabuğu olabilir. “Smithsonian’daki en güzel şeylerden biri telefonu açtığınızda, su yosunu için bir botanikeçi, alüvyonlar için bir jeolog ve salyangoz için de bir zoolog çağırabiliyorsunuz. Adli antropoloji birçok disiplinle ilişki içinde.”

Owsley bir kalça kemiğini tutuyor, “Sondaki açıklıkları gördün mü? İltihaplanma.” diyor. Bir zarfın içinde siyah saçlar buluyor. Olay aydınlanmaya başlıyor. Owsley söylediğinden daha fazlasını biliyor. “Aslında bu adam 45 yaşlarındaymış. Karısı akli dengesizlikleri yüzünden bakımevine kapatmış. Adamı zehirlediğinden şüpheleniyorlar.”

Mafsal iltihabına karşın kemikler güçlü görünüyor. Owsley zehir uzmanlarının zehirlenme kanıtı bulmak için kemik iliklerini inceleyeceklerini söylüyor. Yaralanma olup olmadığını anlamak için her kemiği incelemek zorunda. Ölen adam bir kavgaya maruz kalmış mı? Burunu kırılmamış görünüyor. Gırtlığındaki en kırılgan kemik kırılmamış ama yine de boğulma olabilir. Savunma için en çok kullanılan dirsek kemiği kırılmamış. Hiç yara izi yok. Kaburga kemikleri de sağlam. Bazen davaya bakan kişi uzun süre tatmin olmuyor. 1978 ocağında küçük bir orta batı kasabasında Morris adlı

Bıçak oynamış ya da darbeyi aldığı anda genç kadın kenara kaymış, kaburga kemiği yarılmış. Kafatası bir çekiçle 19 darbe almış; hasanır çoğu arkada.

bir ailenin ev karavanı yanmış. Bayan Morris bir patlama olduğunu, kocasının 6 yaşındaki oğlunu, komşusunun da 9 yaşındaki oğlunu kurtardığını söylemiş. Kocası Donald Morris, kadını pencereden atmış ve sonra da kendi 5 yaşındaki oğlunu kurtarmak için içeri girmiş. Fakat başaramamış. Kundaklama olabileceğini düşünülmemiş ve otopsi yapılmamış. Sonraki 15 yıl boyunca atanan dedektif vakit buldukça davayla ilgilenmiş. 1983’te de davayı yeniden açmak için yeterli bilgiyi toplamış. Kadının oğullarından biri, bir kış gecesi uyandığını ve annesinin üvey babasına bir kültablasıyla vurduğunu ve yerde yatan adama ardı ardına bıçak sapladığını görmüş.

Üst raflardan birinden Owsley, Donald Morris’in kemiklerini kutudan çıkarıyor. Kafatası çok kötü yanmış, likeni andıran siyah ve beyaz yamalarla kaplı. Kalça kemiğini kaldırıyor; “Bu dava gerçekten seninle konuşuyor. Ne kadar güçlü olduğuna bak.” Owsley adamın arka arkaya bıçaklandığını kanıtlayan kesik izlerini gösteriyor. “Leğen kemiğine bak, çatlamış ve kırılmış. Burun kırılmış.” Owsley’in çalışmalarına dayanarak jüri, Bayan Morris’i iki kişiyi öldürmek ve kundaklamadan tutuklamış.

O dava kapanmış. “Bakımevi adamı” daha anlaşılmaz. Owsley, artıkları incelemeyi bitiriyor. Hiç yara izi bulamıyor. Uzmanlar da kemik iliklerinde zehir izine rastlamıyorlar. Adamın karısı kusursuz cinayeti işlemiş olabilir ama yine de karar vermek için çok erken. Owsley, başka davalara bakmaya başladı. Ama yine de “Bakımevi adamı” davasını kapamadı. Çok daha güçlü bir mikroskopla 205 kemiği yeniden inceleyecek.

Royte E. “Let the bones talk” is the watchword for scientist-sleuths”, *Smithsonian*, Mayıs 1996.
Çeviri: Selda Arı